

Lietuvų totoriai

Nr.1(90)
„Litva tatarlary“

Lietuvos totorių laikraštis
Leidžiamas nuo 1995 m sausio mėn.

2006 m. sausio
ISSN 1822-2072

Pasaulinio totorių kongreso sveikinimas

Gerbiami tautiečiai!

Štai ir baigiasi 2005 metai – metai, kuriais Jūsų bendruomenės atstovai svečiavosi Kazanėje. Kartu mes daug nuveikėme, visam pasauliui parodydami mūsų tautos didybę, jos materialinės ir dvasinės kultūros aukštumą, atvirą ir kuriantį totorių būdą. Pasaulinio totorių kongreso Vykdomasis komitetas sveikina Jus su Naujaisiais metais – nepalūžusio Džalilio ir didžiojo Tukajaus metais! Te Naujieji metai Jūsų bendruomenei atneša klestėjimą ir gerovę, taiką ir ramybę kiekvienuose totorių namuose! O iškart po Naujųjų metų prasidedanti Kurban bairamo šventė te suteikia galimybę pasirūpinti artimaisiais, primindama apie tuos, kurie jau apleido šią žemę, o gyvuosius apdovanodama šviesiais ketinimais, pripildydama jų protus ir sielas!

VISOS LIETUVOS KURBAN-BAIRAMAS VILNIUJE PATEISINO VISUS LŪKESČIUS

Galimas SITDYKOVAS

2006 metų sausio 14 Vilniuje, Lietuvos VRM kultūros ir sporto rūmuose įvyko visos Lietuvos Kurban – Bairamas. Pirmą kartą tokia šventė vyko praėjusiais metais Lenkų kultūros namuose.

Iš pradžių šventę planuota organizuoti toje pačioje salėje, kurioje ji vyko praėjusiais metais, tačiau nepavykus susitarta su Vidaus reikalų ministerijos kultūros darbuotojais dėl salės nuomos VRM Kultūros ir sporto rūmuose, nes šie rūmai niekuo nenusileidžia lenkų kultūros namams, netgi yra prabangesni. Erdvioje rūmų fojė lengvai tilpo nuotraukų paroda, skirta Kazanės tūkstantmečiui. Ši paroda mėnesį keliauja po Lietuvą ir jau buvo eksponuota Visagine bei Panevėžyje, o dabar su ja galės artimiau susipažinti ir vilniečiai.

Reginio programa iš anksto buvo paskelbta laikraštyje „Lietuvos totoriai“. Nepaisant to, kad šiemet už kelionę žmonės dalinai turėjo susimokėti patys, į Vilnių atvyko netgi daugiau tautiečių nei praėjusiais metais, kai transporto išlaidas padengė rėmėjai. Didžiulė salė buvo beveik užpildyta.

Į šventę atvyko garbingi svečiai – LR Seimo narys, Ūkio ministras Kęstutis Daukšys, Seimo narys Vladimiras Volčiook, Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie LR Vyriausybės generalinis direktorius Antanas Petrauskas, Kauno įvairių tautų kultūros centro direktorius Dainius Babilas, Rusijos, Lenkijos ir Turkijos ambasadų Lietuvoje darbuotojai, akademinės visuomenės atstovai, svečiai iš Latvijos ir Lenkijos.

Lietuvos totoriai turi tradiciją - tokie renginiai vyksta kasmet.

VISOS LIETUVOS KURBAN–BAIRAMAS VILNIUJE...

(Atkelta iš 1-o psl.)

Gėlės Lilijai Gubaidulinai ir akompanatorei Aigul Zainulinai.

Surą iš Šventojo Korano perskaitė Lietuvos musulmonų muftijus Ramazanas Krinickis. Jis pasveikino visus su Kurban – Baramu ir palinkėjo sveikatos, taikos ir pasisekimo visuose reikaluose.

Pirmosios į sceną išėjo moterų choro „Liepos“ atlikėjos (vadovė Audronė Steponavičiūtė – Zupkauskienė). Savo lyriškomis dainomis apie Tėvynės gamtą, meilę, Lietuvą choristės papuošė šventės pradžią.

Vėliau vienas iš renginio organizatorių ir šventės vedėjas Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas dr. Adas Jakubauskas suteikė žodį filmo apie Lietuvos totorių bendruomenę „Murzų ainiai Lietuvos žemėje“ režisieriui Leonidui Glušajevui.

Filmo kūrėjas papasakojo, kad iš spaudos ir televizijos sužinojo apie artėjantį Tatarstano sostinės Kazanės tūkstantmečio jubiliejų ir kad jo programoje planuojamas tarptautinis kino festivalis, skirtas šio miesto jubiliejui. Ši informacija sudomino režisierių. Jis kreipėsi į Lietuvos totorių bendruomenių sąjungą siūlydamas sukurti filmą konkursui. Sąjungos pirmininkas dr. Adas Jakubauskas su džiaugsmu sutiko, o jo pavaduotojas Alijus Aleksandrovičius tapo filmo prodiuseriu. Rezultatai jau aiškūs – tarptautiniame kino festivalyje „Zolotoj minbar“ („Auksinis minbaras“), vykusiame Kazanėje praėjusių metų rugsėjį, filmas laimėjo pirmąją vietą už geriausių scenarijų. Filmo pavadinimas „Murzų ainiai Lietuvos žemėje“ – tai pirmosios to paties pavadinimo Ado Jakubausko eilėraščio eilutės. Dainą kino juostai pagal šį eilėraščių sukūrė kompozitorius ir bardas iš Vilniaus Sergejus Alipovas.

Prieš filmo demonstraciją žodis buvo suteiktas Tautinių mažumų ir išeivijos departamento generaliniam direktoriui A. Petrauskui. Jis pasveikino susirinkusiuosius su švente ir pakvietė Lietuvos totorius ir toliau saugoti savo tautinę savimone,

Jelena Gazizova ir Lilija Gubaidulina.

Tatarstano artistai su visaginiečiais.

papročius bei tradicijas. „Jūs galite tik didžiutis savo protėviais ir istorija“, – pabrėžė A. Petrauskas.

Filmas žiūrovams paliko didelį įspūdį. Visas 50 minučių jame taktiškai atspindėtos įvairios Lietuvos totorių šiuolaikinio gyvenimo ir istorijos sritys, Islamo religijos vaidmuo saugant tautinį identitetą, filmo dalyvių pamąstymai apie savo tautos dabartį ir ateitį. Jame skambėjo folkloristės Marijos Krupoves atliekama totorių liaudies daina. Po filmo premjeros nuskambėjo aplodismentai, kurių nusipelnė jo kūrėjai.

Pasibaigus filmui buvo paskelbta pusės valandos pertrauka, kad žiūrovai galėtų pasidalinti įspūdžiais, pasiruošti koncertui.

Į renginio programą nebuvo įtraukta jauna dainininkė iš Rygos, kylanti Latvijos estrados žvaigždė Jelena Gazizova, tačiau organizatoriai suteikė jai galimybę pasirodyti scenoje. Visiems tapo aišku, kad garsusis Latvijos kompozitorius Raimundas Paulas su ja bendradarbiauja neatsitiktinai. Ji buvo artistiška, jos dainos – melodingos ir ryškios.

Ir štai scenoje žymioji Lilija Gubaidulina – Tatarstano valstybinio Musos Džalilio operos ir baletų teatro solistė. Ji turi puikų balsą ir jos repertuaras yra sudarytas iš pasaulio klasikinės vokalinės muzikos, totorių liaudies dainų ir romansų. Akomponavo jauna pianistė Aigul Zainulina. Koncertas paliko neišdildomą įspūdį. Žiūrovai susižavėję plojo, po kiekvienos dainos dovanavo gėlių.

Lilija Gubaidulina pirmą kartą viešėjo Lietuvoje. Ji pelnė ne tik mūsų žmonių dėkingumą ir simpatijas, bet po pažinties su Vilniumi ir Trakais, kur lankėsi rytojaus dieną po koncerto – sekmdienį – namo išvyko su gerais įspūdžiais. Dainininkė apžiūrėjo Trakų pilį, o jos apylinkės, apsuptos daugybės ežerų ir miškų, skatino pailsėti, atsipalaiduoti po įtempto darbo scenoje. Prieš išvykdamą atgal į Kazanę dainininkė pažadėjo dar kartą atvažiuoti į Lietuvą.

O žiūrovų po koncerto fojė laukė ilgos stalų eilės, padengtos

Adas Jakubauskas su jaunąja Jelena Gazizova.

totorių virtuvės patiekalais, vaisiais, saldainiais, sausainiais ir vaisvandeniomis. Derėtų už skanius šimtalapius padėkoti Ramūnui Radlinskui bei Liolei Chaleckienei, už kitus patiekalus tarti ačiū vilnietėms moterims, kurios pasirodė esančios tikros kulinarijos meistrės – Soniai Muchliai, Raisai Sobeskai, Tamarai Radkevič, Emai Aleksandrovič, Limai Baranauskienei, Fatimai Buinovskai bei kitoms, prisidėjusioms prie renginio organizavimo.

Šventės pabaigoje įvyko tradiciniai šokiai. Jaunimas ir vyresnioji karta su malonumu šoko šiuolaikinius šokius bei dainavo karaokė. Totoriams, suprantama, temperamento „skolintis“ nereikia.

Renginys patraukė žiniasklaidos dėmesį. Apie renginį išsamiai informavo Lietuvos televizijos laida „Labas“, „Lietuvos ryto“ priedas „Sostinė“, savaitraštis „Obzor“, Latvijos radijo programa, skirta tautinėms mažumoms.

Turkijos ambasados Lietuvos Respublikoje sveikinimas

Gerbiami totorių bendruomenės nariai!

Sveikinu Jus su Kurban Bairam švente.

Jau ne vienerius metus Turkijos ambasada pažymi šią svarbią religinę šventę drauge su Jumis. Kaip ir praėjusiais metais ambasados atstovai aktyviai dalyvaus šventiniuose renginiuose Raižiuose, Alytaus rajone.

Norėčiau palinkėti Jums ir Jūsų bendruomenei geros kloties, vienybės bei sėkmės pabaigiant pradėtus darbus.

Su geriausia linkėjimais,

Šanivar Kizildeli

Turkijos respublikos Ambasadorė

Vilnius, 2006 01 09

Kazanės tūkstantmečiui skirta paroda – ir Panevėžyje

Evija LIPARTĖ

Panevėžio miesto savivaldybės antro aukšto fojė tris savaites puošė kilnojamoji fotografijų paroda, skirta Kazanės miesto (Totorija, Rusijos Federacija) tūkstantmečiui paminėti. Parodos atidarymo proga Panevėžio totorių bendrijos pirmininkas, poetas Islamas Bogatovas sukviėtė ir kitų mūsų mieste gyvenančių tautinių mažumų atstovus. Jis teigė Lietuvoje esantis namuose, bet kasmet nuvažiuojąs į gimtąją Kazanę. Ir kiekvieną kartą nustembantis, kad miestas pasikeitęs, pagražėjęs.

Atidarydamas parodą savivaldybėje, Panevėžio miesto meras Vitas Matuzas sakė, kad visų tautų stiprybė – sugebėjimas gerbti kitataučius. Anot mero, lietuvių, kurių mūsų šalyje yra 94 procentai, prievolė ir priedermė gerbti čia gyvenančius nelietuvius. „Linkiu kiekvienai čia gyvenančiai tautai išsaugoti savo nacionalinę kultūrą. Vietos Panevėžyje tikrai užteks visiems“, – kalbėjo V. Matuzas. Patys totoriai yra musulmonai, tačiau jie pripažįsta ir kitas religijas. Kazanėje yra pastatas,

kuriame tarsi apjungiamos visos pagrindinės pasaulio religijos. Panašų pastatą – Jono Pauliaus II santarvės rūmus – tiek krikščioniškoms, tiek kitoms religijoms planuojama statyti ir Panevėžyje, Parko gatvėje. Projektą kuruoja generalvikaras Robertas Pukenis.

Kazanės tūkstantmečiui skirtos parodos atidarymą papildė virtualinis pagrindinės totorių nacionalinės – Arklo – šventės proga vykstančių vakaronių skaidrių pristatymas. Atidarymo svečiai buvo vaišinami totoriškais nacionaliniais valgiais – trikampėliais, Čiak–čiak ir beliašais. Pasaulio totorių kongreso iniciatyva surengta paroda keliauja po visą Lietuvą. Ji jau buvo Visagine, iš Panevėžio bus vežama į Klaipėdą ir Vilnių.

Panevėžyje Kazanės tūkstantmečiui skirta paroda galima buvo grožėtis iki Naujųjų metų.

Štraipsnis perspausdintas iš laikraščio „Sekundė“, 2005 m. gruodžio 29 d., nr. 298 (3027)

Lietuvos totoriai šventė Kurban-Bairamą

Šiomet Kurban bairamo šventė prasidėjo sausio 10 dieną. Tikintieji maldai rinkosi visose keturiose Lietuvos totorių mečetėse. Kurban bairamas yra viena svarbiausių musulmonų metinių švenčių. S. Kričinskis monografijoje „Lietuvos totoriai“ labai vaizdingai aprašo šią šventę: „...Kurban bairamas švenčiamas panašiai kaip ir Ramazanas bairamas, tik trunka keturias dienas. Be to, pirmąją dieną dalis totorių aukoja „kurbaną“ – galviją (karvę, jautį), aviną už mirusiųjų sielas arba gyvuosius. Lietuvos totoriai aiškina (tai sutampa su visiems musulmonams būdinga tradicija), kad Kurbanas bairamas švenčiamas Abraomo aukai atminti, kai šis paaukojo Dievui savo sūnų Ismailį (Biblijoje Izaoka), bet Dievas pakeitė jį avinėliu. Jautis ar avinas skerdziami viešai priešais mečetę, besimeldžiant imamui ir parapijiečiams dalyvaujant...“

Raižiuose į Kurban bairamą apeigas susirinko per šimtą mūsų tautiečių bei svečių. Šventinį namazą vedė iš Kauno atvykęs imamas Romas Jakubauskas. Po pamaldų, kaip jau įprasta, bendruomenės vyrai aukėjo gyvulius, o moterys ruošė pietus.

Pirmąją šventės dieną buvo paukotos keturios karvės, antra – trys. Du iš aukotojų – Lietuvos totoriai, kiti – Turkijos Respublikos ambasada Lietuvoje bei turkai, gyvenantys mūsų šalyje.

Buvo paruošti ir serviruoti pietūs daugiau kaip šimtui penkiasdešimčiai žmonių. Po pietų bendruomenės nariams

padalinta aukotų galvijų mėsa. Kaip jau įprasta, visiems darbams vadovavo Alytaus apskrities totorių bendruomenės pirmininkas Ipolitas Makulavičius.

Taip pat gausiai į Kurban bairamo šventę mūsų tautiečiai buvo susirinkę Keturiasdešimt totorių bei Nemėžio kaimuose.

Keturiasdešimt totorių mečetėje pamaldas vedė muftijus bei Keturiasdešimt totorių religinės bendruomenės imamas Ramazanas Krinickis.

Nemėžio mečetėje netilpo visi susirinkusieji į šventinį namazą. Maldas čia vedė šios mečetės muedzinas Jan Vilčinski.

Keturiasdešimt totorių kaime bei Nemėžyje taip pat buvo aukojami gyvuliai. Keturiasdešimt totorių kaime paaukoti du raguočiai ir keletas avių, Nemėžyje – trys galvijai.

Kurban bairamas ne pirmus metus buvo švenčiamas ir Visagino totorių bendruomenėje. Du paaukoti skirtus galvijus šiai bendruomenei padovanojo Turkijos Respublikos ambasada Lietuvoje ir tikintieji iš Turkijos. Visaginiečiai garsėja kaip labai draugiški žmonės. Aukoto gyvulio mėsą jie padalijo tarp visų bendruomenės narių bei tautiečių, gyvenančių Vilniuje. Prie šventės organizavimo ypač daug prisidėjo Zilia ir Rišatas Karimovai.

"LT" informacija

ALEJUS ŠABANOVIČIUS

Fatima ŠANTRUKOVA

Alejus Šabanovičius gimė 1921 metų gruodžio 29 dieną Muravščiznos kaime Baltarusijoje, valstiečių šeimoje. Tais laikais kraštas, kuriame jis gyveno, priklausė Lenkijai. Jis mokėsi Yvijos mokykloje, kur dėstomoji kalba buvo lenkų. Alejui sekėsi matematika. Apskritai jis buvo mokslo žinių trokštantis jaunuolis, daug skaitė, ypač mėgo apysakas apie drąsius lenkų karius, ne kartą nugalėjusius kryžiuočių riterius. Tikriausiai tada jis net nenumanė, kad ir jam reikės kovoti prieš vokiečių invaziją.

Baigęs septynias klases Alejus pradėjo dirbti tėvų ūkyje. Laisvalaikiu jis skaitė grožinę literatūrą. Aistra skaityti liko visam gyvenimui. 1939 metais Vakarų Baltarusija buvo prijungta prie Sovietų Sąjungos. Gyventojams teko pradėti kalbėti rusiškai. Jaunuolis savarankiškai išmoko skaityti rusų kalba, sportavo, užsiėmė menine saviveikla.

1941 birželio 22 dieną fašistinė Vokietija užpuolė Sovietų Sąjungą. Atėjo tamsūs vokiečių okupacijos metai. 1944 birželio mėnesį Alejū pašaukė į Raudonąją armiją. Jis tarnavo 150 šaulių divizijoje, Baltarusijos fronte. Armijoje jis buvo puikus šaulys. 1945 metų žiemą jis kariavo Lenkijoje. A. Šabanovičius dalyvavo išlaisvinant Varšuvą. Prie Radomo buvo sunkiai sužeistas. Du mėnesius gydėsi karo ligoninėje, iš kurios pasveikęs vėl grįžo į frontą.

Karinis dalinys, kuriame kovėsi A. Šabanovičius, puolė priešą nuo Oderio link Berlyno.

Karas Alejui Šabanovičiui baigėsi 1945 metų gegužės 2 dieną. Vėliau jis prisimindavo, kaip kariai savo krauju pasirašinėjo ant Reichstago sienų.

Už nuopelnus kare A. Šabanovičius buvo apdovanotas medaliais „Už drąsą“, „Už Varšuvos išlaisvinimą“, „Už pergalę prieš Vokietiją“, „30 metų pergalės prieš Vokietiją“ ir kt.

1946 metų rugpjūtį jis grįžo į gimtąsias vietas. 1946 metų lapkričio 7 d. A. Šabanovičius vedė Tanzilę Radkevič iš Keturiasdešimt totorių kaimo.

Po vestuvių dirbo žemės ūkyje. 1950

– 1953 metais buvo apylinkės tarybos pirmininkas. 1953 metais perėjo dirbti į geležinkelio statybas. 1958 metais įstojo į Bukiškių žemės ūkio mokyklą. Su pagyrimu baigęs mokslus, dirbo mechanizatoriumi, o derliaus nuėmimo metu – kombainininku M. Gorkio vardo kolūkyje.

1960 metais Alejus Šabanovičius perėjo dirbti į Vilniaus eksperimentinę gamyklą. Čia jis pelnytai įgijo bendradarbių autoritetą. Administracija paskyrė jį jaunų darbininkų mokytoju. Jis buvo sąžiningo būdo ir savo pareigas atlikdavo pavyzdinčiai. Už puikų darbą ir visuomeninę veiklą buvo apdovanotas „Garbės ženklo“, „Darbo veterano“ ordiniais.

A. Šabanovičius nuo mažens mokėjo musulmoniškas maldas, laikėsi religinių apeigų, stropiai saugojo protėvių papročius.

Gyventojams patiko, kaip Alejus veda maldas. Jis turėjo labai gražų balsą. Musulmonai jį išrinko Keturiasdešimt totorių kaimo mečetės mulla. Per šventes mečetėje susirinkdavo labai daug žmonių. A. Šabanovičius visada atidžiai ir stropiai atlikdavo pamaldas. Jis tapo nepakeičiamu žmogumi Keturiasdešimt totorių kaimo bendruomenėje. Mulos pareigas jis ėjo visuomeniniais pagrindais, o jam dar reikėjo dirbti, išlaikyti šeimą, auginti, auklėti vaikus. Šabanovičių šeima užaugino 5 vaikus, susilaukė 6 anūkų.

Sulaukęs reikiamo amžiaus, A. Šabanovičius išėjo į pensiją, bet dirbo. Paskutiniaisiais darbo gamykloje metais jam teko dirbti kenksmingomis sąlygomis. Sveikata pašlijo. A. Šabanovičius ėmė sirgti ir 1990 metų rugpjūčio 14 dieną mirė. Jam tada buvo 69 metai. Kokio žmogaus mes nesugebėjome išsaugoti! Alejaus Šabanovičiaus – drąsaus, stiprios valios žmogaus atminimas amžiams išliks parapijiečių širdyse. Takas prie jo kapo niekada neužžels žolė.

VILNIAUS MIESTO
NIUS

MAYOR OF VIL-

LIETUVOS TOTORIŲ BENDRUOMENIŲ SĄJUNGAI
KURBAN - BAIRAMO ŠVENTĖS PROGA**Gerbiemieji,***Vilnius visuomet buvo ir bus miestas, kuriame vieningai, tolerantiškai vienos kitoms ir draugiškai sugyvena daugelis tautų.**Sveikinu visus Lietuvos ir Vilniaus totorius tradicinės šventės proga ir nuoširdžiai linkiu, kad iš amžių gilumos ateinančios tautinės totorių vertybės bei tradicijos ir toliau būtų neatsiejama Lietuvos sostinės dalimi.*

Pagarbiai
Artūras Zuokas
2006m. sausio 14 d.

Dėl AMURATO JAKUBOVSKIO

mirties reiškiamė gilią užuojautą artimiesiems – sūnui Aleksandrui, seserims Limai, Zinai, Marijai bei broliams Ibragimui, Matvejui ir Alikui.

*Vilniaus apskrities totorių bendruomenė
Lietuvos totorių bendruomenių sąjunga*

Лейтмотивас

БОЛЬШОЙ ПРАЗДНИК ЖЕРТВОПРИНОШЕНИЯ РАДИ ЕДИНОГО ТВОРЦА

Яна ПИВРИК

Великий праздник Курбан-байрам (по-арабски Ид аль-Адха) – один из главных мусульманских праздников. Он продолжается четыре дня, начиная с 10-го числа последнего лунного месяца Зильхидже. Курбан-байрам (в переводе на русский – праздник жертвоприношения) имеет свою основу, мифологию и канон, общепринятый во всем мусульманском мире

Он основан на рассказе Корана и Библии о пророке Ибрахиме (Аврааме), изъявившем готовность во имя Аллаха принести в жертву собственного сына Исаила. Но Аллах остановил Ибрахи-ма и заменил жертву животным... Однако не всякое животное может стать жертвенным – только корова, коза, овца или верблюд. «Претендент» должен быть достаточно упитан, иначе жертвоприношение не засчитывается.

Праздник Курбан-байрам является завершающим и, в то же время, кульминационным моментом обряда паломничества (хаджа) в Мекку - к главным мусульманским святыням.

Самое лучшее - в первый из этих дней, - а они выпали в 2006 году с 10 по 14 января - сразу после восхода солнца побывать в мечети на главной молитве, а затем уже совершить жертвоприношение, ибо Мухаммед говорил, что с первой каплей крови закланного животного (упавшей на землю) прощаются все грехи человека.

Самую большую часть мяса принято отдавать бедным, оставшиеся же две трети делятся по-братски между семьей жертвователя, его друзьями и родственниками.

Выступает Леонид Глушаев.

Имам всякий раз напоминает правоверным о долге в праздничные дни быть чистыми, поминать усопших, прощать друг друга, позаботиться о неимущих и не забывать, что это время освобождения души от несправедных намерений и обретения искренности.

По традиции, татары Литвы собрались по-семейному в завершающий день Курбан-байрама (14 января) - более 800 человек с трудом разместились в уютном зале Дворца культуры и спорта Министерства внутренних дел Литвы. Члены общин Вильнюса и Каунаса, Алитуса и Швенчениса, Варены и Висагинаса, Клайпеды и Паневежиса принимали гостей - представителей самых разных национальных общин и конфессий. В числе почетных гостей присутствовали член Сейма, министр хозяйства Литвы Кястутис Даукшис, член Сейма Владимир Волчок, генеральный директор Департамента национальных меньшинств и эмиграции Антанас Пятраускас, консул Генерального консульства Польской Республики Роберт Рокицкий, советники Посольства Российской Федерации Татьяна Шлычкова и Алексей Клим, консул Посольства Турецкой Республики Кемал Кайгысызи и другие.

Достойными подарками в этот день стали выступление женского хора «Лепос» под управлением Аудроне Стяпонавичюте-Зубкаускаене, лауреата конкурса «Новые звезды» из Риги - Елены Газизовой и концерт солистки Татарского государственного академического театра оперы и балета им. Мусы Джалиля

Лилии Губайдуллиной (концертмейстер - Айгуль Зайнуллина).

Вызвала большой интерес всех присутствующих премьера документального фильма режиссера и сценариста Леонида Глушаева «Я потомок мурз татарских на земле Литвы рожденный...». Одним из соавторов сценария стал председатель Союза общин татар Литвы, доктор гуманитарных наук Адам Якубаускас. В название картины вошла первая строчка стиха, «рожденного» Адамом еще в студенческие годы. Лейтмотивом фильма звучит песня, написанная на эти же стихи и исполненная Сергеем Алиповым из «Русского центра».

«Самые древние мусульмане Европейского союза» размышляют о своей многовековой истории, тесно связанной как с Золотой Ордой, потомками коей они себя считают, так и с историей Великого княжества Литовского, ставшим для них второй Родиной.

Лента стала призером Первого международного фестиваля мусульманского кино «Золотой Минбар», прошедшего в Казани под эгидой празднования 1000-летия столицы Татарстана в сентябре прошлого года. Жюри фестиваля под председательством Рустама Ибрагимбекова присудила фильму Л.Глушаева приз «Золотой Минбар» в номинации «За лучший сценарий документального кино».

Собравшиеся имели возможность увидеть награду и выслушать рассказ создателя фильма об идее муфтия мусульман России, шейха Равиля Гайнутдина учредить этот кинофорум.

Представляя свою работу на суд зрителей, автор от лица всех участников съемочной группы отметил деятельность продюсера Алия Александровича и режиссера монтажа Элеоноры Глушаевой, самоотверженно и бескорыстно работавших над воплощением этой гуманистической идеи.

«Помни имя свое» - говорит имам при исполнении одного из важнейших мусульманских обрядов. Несомненно, литовские татары достойно пронесли свои лучшие имена через все крутые выражи нелегкой истории Литвы.

Общий вид зала.

Дорогие соотечественники!

Сердечно поздравляю Вас с Новым 2006 годом.

Уходящий год 1000 – летия Казани был богат яркими событиями. Празднование юбилея столицы стало памятным для жителей Республики Татарстан и всех россиян, вызвало немалый интерес и высокую оценку международной общественности. Большой вклад наших соотечественников в достойное проведение юбилейных мероприятий стал еще одним свидетельством богатства духа и единства татарского народа. Благодарю вас за чувство сопричастности и единения, любовь к исторической родине.

Пусть и наступающий год оправдает все наши добрые надежды, принесет благополучие и счастье в каждый дом.

Здоровья вам и всех благ!

ПРЕЗИДЕНТ РЕСПУБЛИКИ
ТАТАРСТАН
М.Ш. ШАЙМИЕВ

Поздравление клайпедчанам из Казани

Председатель татарского общества «Нур» г. Клайпеда Флор Шарипов получил в последних числах декабря письмо следующего содержания:

«Уважаемый Флор Нуриахмедович!

Сообщаем, что решением итогового заседания от 13 декабря 2005 года татарское общество «Нур» г. Клайпеда Литовской Республики принято в состав Международного Союза общественных объединений «Всемирный конгресс татар». Поздравляем Вас и желаем больших успехов во имя процветания татарской нации.

С уважением, первый заместитель председателя Исполкома Всемирного конгресса татар Р.Н.Валиуллин»

Союз общин татар Литвы присоединяется к поздравлению клайпедчанам из Казани и в свою очередь желает дальнейшего укрепления сотрудничества между татарами Литвы и Всемирным конгрессом татар.

Информация "ЛТ"

САМЫЙ МОЛОДОЙ ГОРОД ЛИТВЫ ВСТРЕТИЛ ДРЕВНЕЮ КАЗАНЬ

Зиля КАРИМОВА,

Председатель общества культуры татар г. Висагинаса

Татары Висагинаса - самого молодого города Литвы, будучи совсем ещё в младенческом тридцатилетнем возрасте по сравнению со столь солидным юбилеем древней столицей своих предков, продолжают празднование 1000-летия Казани.

Общество татар города с радостью откликнулось на предложение Посольства Российской Федерации в Литве организовать фотовыставку, посвящённую 1000-летию Казани.

Выставка была размещена в уютном зале Центра национальных обществ, который объединяет людей различных национальностей, стремящихся сохранить родной язык и культуру своего народа. Здесь всегдалюдно, в будни и выходные звучит разноязычная речь, но все понимают интересы друг друга, находят общий язык в решении своих проблем..

На презентации фотовыставки принимали участие мэр города Витаутас Рачкаускас, советник посла России в Литве Алексей Маковеевич Клим, старший специалист отдела культуры и просвещения самоуправления Она Адамонене, директор Центра изучения государственного языка Эяна Чекене, руководитель Центра национальных общин Ирина Кузнецова, представители национальных обществ города, корреспонденты местного телевидения и печати.

Ведущий – историк по образованию - Рустам Салихов по фотографиям провел увлекательную заочную экскур-

сию по Казани – уникальному городу с огромным историческим и культурным наследием, где тесно переплелись культура и история Востока и Запада, где многие сотни лет в одном казане в мире и согласии «варятся» люди разных национальностей и религий.

Красота, неповторимый облик этого древнего города служили неиссякаемым источником вдохновения для творчества замечательных поэтов, художников, музыкантов. Сколько прекрасных стихов, песен, прославляющих город, было написано ими. Некоторые из них в исполнении татар Висагинаса прозвучали и здесь.

Очевидцы юбилейных торжеств и те, кто побывал летом на экскурсии, с гордостью рассказывали о современной Казани, поделились своими незабываемыми впечатлениями о городе.

Гости мероприятия поздравили с этим знаменательным событием всех собравшихся, пожелали дальнейшего процветания столице Татарстана, а всем присутствующим - побывать в этом

прекрасном городе. С уст выступающих гостей прозвучали также тёплые слова в адрес татар вообще и, в частности, татар Висагинаса за их вклад в культурную жизнь города.

Следующим пунктом пребывания «кочующей» по Литве фотовыставки станет город Паневежис. А эстафету тысячелетия примет Литва, которая через четыре года будет праздновать 1000-летие первого упоминания названия Литва в письменных источниках.

Курбан Байрам в Висагинасе

11 января мусульмане города Висагинаса отметили священный праздник Курбан байрам. При поддержке Турецкого посольства в Литве совершился основной ритуал праздника – жертвоприношение. Мясо жертвенных животных было роздано 90 семьям.

Информация "ЛТ"

Заботы белорусских татар

В Минске прошел VI внеочередной съезд Мусульманского религиозного объединения в Республике Беларусь. Главным событием данного форума стало избрание нового муфтия организации. Им стал председатель республиканского общественного объединения татар "Зикр уль-Китаб" ("Память и книга") Абу-Бекир Шабанович. Он сменил на данном посту Исмаила Александровича, который являлся белорусским муфтием более 10 лет.

В съезде приняли участие 47 делегатов от 20 исламских общин страны, а также председатель комитета по делам религий и национальностей при Совете Министров Станислав Буко, председатели советов по делам религий и национальностей всех облисполкомов и Минского горисполкома. Во время голосования за избрание новым муфтием объединения Абу-Бекира Шабановича проголосовали 40 делегатов, за кандидатуру имама Слонимской мусульманской общины Сулеймана Байрашевского - семь. Таким образом, Абу-Бекир Шабанович стал руководителем крупнейшей мусульманской организации страны. Учитывая, что на территории Беларуси сейчас проживают, по разным оценкам, 28-35 тысяч мусульман, из которых — 10 тысяч татар, 6,5 тысячи азербайджанцев, по 1,5-2 тысячи узбеков, казахов, туркмен, около 500 выходцев из арабских государств, в первую очередь ему теперь придется крепить межэтноконфессиональное единство. О том, как это будет происходить, корреспондент "БДГ. Деловой газеты" попросил рассказать нового муфтия.

- Абу-Бекир, насколько достоверна информация о том, что ваше избрание на пост руководителя Мусульманского религиозного объединения стало результатом противостояния кланов?

- Абсолютно недостоверна. Это неправда. Просто муфтий занял позицию, не соответствующую позиции других членов муфтията. Он проявлял в некоторой степени авторитаризм, а, на наш взгляд, методы руководства организацией должны быть прозрачными, обоснованными. То есть нужно советоваться, думать о том, что необходимо представителям общин, а не решать вопросы за всех. Хотя, я подчеркиваю, это не противостояние. Мы все относимся с уважением друг к другу. Просто мнения у нас различные, в организации возникло много вопросов, которые требовали решения.

- Но ведь именно при Исмаиле Александровиче проходило возрождение татар-мусульман в Беларуси...

- Исмаил Мустафович был муфтием с 1994 года, и никто не собирается перечеркивать его заслуги. Он сделал очень многое для возрождения татар-мусульман. Поэтому мы предложили ему работу в муфтияте - возглавить совет имамов. Но он пока отказался. Сказал, что устал. Ему все-таки 77 лет. Однако я думаю, что это пока. Зная его характер, мне кажется, он в стороне от проходящих в обществе процессов не останется. Кроме того, у него ведь огромный опыт. Нужно продолжать строительство мечети в Минске, чем Исмаил Мустафович непосредственно занимался. Он же очень высококвалифицированный ин-

женер-строитель. Поэтому я надеюсь, что этот перерыв в работе временный.

- Кстати, а что слышно о сроках завершения строительства минской мечети? Помнится, еще в 2001 году на закладку ее первого камня приезжал непосредственно премьер-министр Татарстана. Однако строительство все еще идет. Когда же оно закончится?

- Строительство шло, но потом временно было приостановлено. На нынешнем съезде мы приняли обращение к генеральному спонсору строительства мечети международной благотворительной организации "Лига исламского мира" из Саудовской Аравии. Надеемся, что скоро ее представитель приедет в Беларусь. Ведь строительство мечети уже профинансировано на четверть, и я не думаю, что Лига исламского мира будет отказываться от дальнейшего финансирования. Другой вопрос - поступление средств. Год назад у нас было приостановлено строительство на 11 месяцев из-за финансовых неопределенностей. Причем на протяжении 6 месяцев эти средства находились в Беларуси. Но где? Мы с Исмаилом Александровичем стучались во все двери, пытались выяснить, где находятся деньги на мечеть. Сейчас аналогичная ситуация с Татарстаном. Вы вспомнили про премьер-министра этой республики. Когда мы встречались с ним 23 июня 2004 года, он пообещал оказать помощь на строительство в размере 2 миллионов российских рублей. Один миллион мы получили, а второй, насколько нам известно, был перечислен, но до нас не дошел. Скорее всего, данная сумма осела у наших братьев из Татарстана. Однако хотелось бы ее также получить.

- На ваш взгляд, идет ли сейчас возрождение ислама на Беларуси? Какую роль в этом играют мусульмане, прибывшие в наше государство из ближнего и дальнего зарубежья в относительно недавнее время?

- Возрождение ислама продолжается с 1989 года и сейчас вышло на более активный этап. Но основной движущей силой этого возрождения является именно татарская диаспора. Хотя нас даже нельзя назвать диаспорой. Беларусь - наша родина. Мы живем здесь уже 600 лет, наши предки внесли существенный вклад в белорусское самоопределение, в становление белорусской государственности. Что касается остальных мусульман, то все же хотелось бы от них более активного участия в делах нашего объединения. Пока все же основными инициаторами возрождения ислама в Беларуси являются белорусские татары.

- Сколько сегодня у нас мечетей? Планируется ли к этому возрождению привлечь молодежь и если да, то как?

- Сейчас в Беларуси действует 20

общин татар-мусульман. При этом открыто всего 7 мечетей и общественных домов. Мечети работают в Ивье, Новогрудке, Слониме. Конечно, хотелось бы больше, но на это опять же нужны средства. Хотелось бы увековечивать память предков. Это также в планах работы нашего объединения. Но для этого надо поднимать людей, просвещать их. Что же это за работа без просвещения? Ведь, надо признать, у нас да, пожалуй, и на всем постсоветском пространстве царит полная духовная безграмотность. И заниматься приходится ликбезом, духовной гигиеной.

- Недавно умер бывший председатель Минской мусульманской общины и заместитель муфтия Мусульманского религиозного объединения Ибрагим Конопацкий. Планируется ли как-то увековечить его память?

- Да, мы планируем установить мемориальные доски на доме в поселке Смиловичи Червенского района Минской области, где прошли его детство и юность, а также на здании мечети в деревне Ловчицы Новогрудского района Гродненской области. Мы также намерены обратиться с ходатайством к местным властям, чтобы назвать именем Конопацкого одну из улиц в Смиловичах. Но, честно говоря, мы свою деятельность в этом направлении афишировать не хотим. Это не в традициях ислама.

- Но в других странах традициями ислама объясняется многое. Может быть, слишком много. Сейчас выходцы из Азии и Африки, в основном мусульмане, устраивают погромы во Франции и других странах Западной Европы. В Беларуси, по официальным данным, проживают около 100 тысяч нелегальных мигрантов. Многие из них мусульмане. Вы не считаете, что это может быть взрывоопасно?

- Я бы не сказал, что все нелегалы исповедуют ислам. Что же касается вопросов соблюдения закона страны, в которой ты живешь, то позиция моя и моих соплеменников, как и любых здравомыслящих людей, однозначна. Ником образом нельзя связывать бандитизм с религией. В Беларуси татары-мусульмане прожили 6 веков, и здесь подобных эксцессов никогда не было и не будет. Мы осуждаем виновников событий, произошедших в Лондоне, Ираке, Чечне, и тех, что сейчас происходят во Франции. Белорусские татары никогда не допустят, чтобы здесь проявились малейшие нотки экстремизма. Я горжусь тем, что являюсь белорусским татаром, что живу в этой стране, в этом оазисе мира и спокойствия, где никогда не было и не будет религиозных распрей.

Адас Якубаускас

Адас Якубаускас родился 19 августа 1964 года в деревне Бутримонис Алигусского района Литовской Республики. С первых дней жизни он впитал культуру своего татарского народа, расселившегося на землях бывшего Великого Княжества Литовского. Литовские татары, проживающие в Литве, Польше и Белоруси, являются самой древней татарской диаспорой на земном шаре, более 600 лет живущие вдали от своих корней, своей исторической Родины.

Адас Якубаускас является доктором гуманитарных наук, свою диссертацию защитил в Познаньском университете им. Адама Мицкевича. Сейчас работает над габилитацией (соисканием высшей учёной степени).

Но прежде всего он считает себя поэтом. Его стихотворения публиковались в Литве, Польше, Белоруси, Татарстане, России. В 1992 году он издал сборник стихов «Начало Пути», сейчас работает над вторым.

Кроме творческой и научной деятельности Адас Якубаускас также занимается общественной работой: с весны 2003 г. он руководит Союзом общин литовских татар. Сотрудничает с татарскими писателями Фаязом Фаизовым и Айдаром Халимом, певицами Венерой Ганиевой и Лилией Губайдуллиной.

***	Не ручей там журчит серебристый, И не птицы кричат по – ребячьи, – Там упавшая в травах росистых По любимому девушка плачет.	На меня смотрела, Томно так смотрела, Веруя любви...
Мне шепнула на ухо любимая: «Мне любовь нужна большая, а не мнимая,	***	***
Я любить хочу всегда и ласкать нежно, Чтоб ушла тоска – осталась безмятежность».	Мои годы – кони, Твои годы – сани, Прокатимся, милая, В жизненном тумане.	Лебедь купалась в пруду И так шаловливо шипела, Что мне показалось: там дева воду Плескала и ласково пела.
Я ответил: « Я согласен, милая, Чтоб любовь была большая, а не мнимая, Чтобы ты и я любили вечно, Хоть уходит время быстротечно».	1988 Коней впряжем в сани, Сани пустим бегом, Пусть же наши судьбы Поспевают следом.	***
***	Быстро кони мчатся, Тащут бойко сани, Долго нам скитаться В жизненном тумане.	Изящные бледные пальцы Искусно касаясь клавишей, Ловили ажурные нити Экспромтов и вальсов Шопена.
Ты – фея, Ты – пери. Ревнуя, робея, Открою я двери, Войду и останусь С тобою, о пери. Войду и останусь до завтра с тобою, Ведь мне одному уж не сладить с тоскою.	1988 Как быстро мчится время, Прямо жуть! Трудна мне моя доля, Труден путь. Как быстро мчится жизнь. Со сломанным крылом, Где видел я себя, во сне каком? Как быстро дни летят! Ужель, ужель, Я песни уж свои пропел, Как старая свирель?..	Я, сидя, на старом диване, Сквозь кольца лилового дыма, Следил за волшебной игрою Тех рук у поппитра рояля. Они вдохновлялись всё больше, Вязали хрустальные звуки, Их в воздух, пьянея, бросали, Потом пропускали сквозь сердце.
***	***	Я долго сидел сожалея, Что эти прозрачные пальцы, Читавшие ноты умело, Меня, как рояль, не коснутся... 1996
Закружилась вьюга, Метет белый снег, Не видать ни друга, ни подруги след. Не видать былого – всё ушло в тоску, Лишь грущу я снова, Лишь тебя зову...	1987 ***	***
***	***	***
Как белоснежные птицы Руки скользили по шее. Робко к глазам потянулись Бледные губы, немея.	1988 Листья шелестели, О любви мне пели, О любви всё пели До густой зари.	Не тебя ль я зову вечерами, По ночам не тебя ли я вижу С голубыми, как небо, глазами И лицом, вдохновенным от счастья?
Стыдливо горячие щеки Залились румянцем. Хмельные Объятия, ласки и вздохи В безумстве прорвались впервые.	Песню их услышав Я несмело вышел, На поляну вышел С трепетом в груди.	Может быть и тебя, а быть может, Я во сне вижу явственно пери, Что спустилась на спящую землю – Юдоль скорби и тихой печали.
Чудесные белые руки С нею остаться позвали... В буйственной страсти порыве Струились слезы печали	1996 А в тени укрывшись, Росами умывшись, В травах уместившись, Подвернув ступни Девушка сидела,	*** Глаза любимой – две газели, Не видел я прекрасней глаз. Они мне песнь любви пропели, Я им ответил песней ласк. 1988
***	***	***

BALTARUSIJOS TOTORIŲ LŪKESČIAI

Minske įvyko Baltarusijos musulmonų religinio susivienijimo VI neeilinis suvažiavimas. Pagrindiniu forumo įvykiu tapo naujo organizacijos vadovo muftijus išrinkimas. Juo tapo respublikos visuomeninio totorių susivienijimo „Zikr ul – Kitab“ („Atmintis ir knyga“) pirmininkas Abu – Bekiras Šabanovičius. Šiame poste jis pakeitė Ismailą Aleksandrovičių, Baltarusijos muftijumi išbuvusį 10 metų.

Suvažiavime dalyvavo 47 delegatai iš 20 šalies musulmoniškųjų bendruomenių, taip pat Religijų ir tautybių komiteto prie Ministrų Tarybos pirmininkas Stanislavas Buko, visų šalies sričių religijų ir tautybių tarybų komitetų pirmininkai, taip pat Minsko miesto tarybos religijų ir tautybių komiteto pirmininkas. Už Abu – Bekirą Šabanovičių balsavo 40 delegatų, už Slonimo musulmonų bendruomenės imamą Suleimaną Bairiševskį – 7. Tokiu būdu Abu – Bekiras Šabanovičius tapo didžiausios musulmoniškos organizacijos Baltarusijoje pirmininku. Baltarusijoje šiuo metu gyvena 28 – 35 tūkst. musulmonų, iš kurių 10 tūkst. sudaro totoriai, 6,5 tūkstančio - azerbaidžaniečiai, po 1,5 – 2 tūkstančio - uzbekai, kazachai, turkmėnai, apie 500 išeivių iš arabų šalių. Taigi naujajam muftijui pradžioje teks tvirtinti tarpusavio etninę ir konfesinę vienybę. Apie naujojo muftijaus ateities planus paprašė papasakoti korespondentas, atstovaujantis laikraščiu „BDG Delovaja gazeta“.

-Abu – Bekirai, kiek patikimos žinios, kad jūsų išrinkimas Musulmonų religinio susivienijimo vadovu buvo tarp klanų kilusios priešpriešos rezultatas?

Visiškai nepatikimos. Tai netiesa. Tiesiog muftijus užėmė poziciją, neatitinkančią kitų muftiato narių pozicijos. Jis daugiau ar mažiau buvo autoritarinis vadovas, o mūsų nuomone, organizacijos valdymo metodai turi būti skaidrūs, logiški. Kitaip sakant, reikia konsultuotis, galvoti apie tai, kas naudinga bendruomenės atstovams, o ne spresti vienam už visus. Aš pabrėžiu, kad tai ne priešprieša. Mes visi gerbiame vieni kitus. Tiesiog skiriasi mūsų nuomonės, o bendruomenėje atsirado daug problemų, reikalaujančių sprendimo.

-Tačiau būtent vadovaujant Ismailui Aleksandrovičiui atgimė Baltarusijos totoriai musulmonai...

Ismailas Mustafaovičius buvo muftijumi nuo 1994 m. ir niekas nesiruošia paneigti jo nuopelnų. Jis padarė labai daug totorių musulmonų atgimimui. Todėl mes jam pasiūlėme dirbti muftiate – vadovauti imamų tarybai. Tačiau jis kol kas atsisakė. Pasakė, kad pavargo. Jam juk 77 metai. Nepaisant to, man atrodo, kad tai tik laikinai, nes žinodamas jo charakterį manau, kad jis nebus visuomenėje vykstančių procesų nuošalėje. Be to, jis turi didelę patirtį. Reikia tęsti mečetės Minske statybą, kurią jis ir vykdė. Juk Ismailas Mustafaovičius – aukštos kvalifikacijos inžinierius statybininkas. Todėl manau, kad ši pertrauka darbe yra laikina.

-O kaip dėl mečetės Minske statybos pabaigos terminų? Kiek prisimenu, kertinio akmens padėjimo ceremonijoje 2001 m. dalyvavo Tatarstano ministras pirmininkas. Statybos vis dar vyksta.

Kada gi jos baigsis?

Statybos vyko, bet vėliau buvo laikinai pristabdytos. Šiame susirinkime mes nusprendėme kreiptis į pagrindinį mečetės statybos rėmėją – tarptautinę labdarinę organizaciją „Pasaulinė musulmonų lyga“ iš Saudo Arabijos. Tikimės, kad greitai jos atstovas atvyks į Baltarusiją. Juk į mečetės statybą jau investuota ketvirtadalis reikalingos sumos, ir nemanau, kad Pasaulinė musulmonų lyga atsisakys toliau finansuoti šį projektą. Dar viena problema – pinigų pervedimas. Prieš metus buvo 11 mėnesių pristabdyta statyba dėl nepervestų pinigų. Nėgana to, paskutinius 6 mėnesius pinigai buvo Baltarusijoje. Bet kur? Mes su Ismailu Aleksandrovičiumi beldėmės į visas duris, bandėme išsiaiškinti, kur yra mečetės statybai skirti pinigai. Dabar analogiška situacija su Tatarstanu. Jūs prisiminėte šios respublikos ministrą pirmininką. Kai mes su juo susitikome 2004 metų birželio 23 dieną, jis pažadėjo paremti mečetės statybą 2 mln. Rusijos rublių (200 tūkst. litų. - Vert. past.). Vieną milijoną gavome, o kitas, kiek mums žinoma, nors ir buvo pervestas, tačiau mūsų nepasiekė. Greičiausiai pinigai nusėdo pas mūsų brolius iš Tatarstano. Norėtūsi šią sumą taip pat gauti.

-Ar, Jūsų nuomone, šiuo metu islamas atgimsta Baltarusijoje? Kokį vaidmenį tame atlieka musulmonai, pastaruosiu metu atvykę į Baltarusiją iš artimojo ir tolimojo užsienio?

Islamo atgimimas tęsiasi nuo 1989 metų ir dabar vyksta dar aktyviau. Pagrindinė varomoji šio atgimimo jėga – būtent totorių diaspora. Nors mūsų net negalima vadinti diaspora. Baltarusija – mūsų tėvynė. Mes čia gyvename jau 600 metų, mūsų protėviai įnešė svarų indėlį į baltarusių tautinę savimonę ir padėjo kurti

valstybingumą. Pageidaučiau, kad kitų tautybių musulmonai aktyviau dalyvautų mūsų susivienijimo veikloje. Kol kas pagrindiniai islamo atgimimo Baltarusijoje iniciatoriai – Baltarusijos totoriai.

-Kiek šiandien turite mečečių? Ar planuojate į atgimimą įtraukti jaunimą? Jei taip, kokių būdu?

Šiandien šalyje veikia 20 totorių musulmonų bendruomenių. Atidarytos septynios mečetės ir bendruomenės namai. Mečetės veikia Yvijoje, Naugarduke, Slonime. Norėtūsi jų turėti daugiau, bet, vėlgi, tam reikia lėšų. Reikia deramai įamžinti protėvių atminimą. Tai taip pat įeina į mūsų organizacijos planus. Tam reikia pažadinti žmones, juos šviesti. Koks gali būti darbas be švietimo? Juk reikia pripažinti, kad pas mus, ko gero, kaip ir visoje post-sovietinėje erdvėje vyrauja visiškas dvasinis neraštingumas. Tenka pradėti nuo pradinių žinių, t.y. dvasinės higienos.

-Neseniai mirė buvęs Minsko musulmonų bendruomenės pirmininkas ir Musulmonų religinio susivienijimo muftijaus pavaduotojas Ibrahimas Kanapackis. Ar planuojama kokių nors būdu įamžinti jo atminimą?

Taip, mes planuojame atidengti memorialines lentas ant namo Smilovičių kaime, kur prabėgo jo vaikystė ir jaunystė, taip pat ant mečetės Lovičių kaime. Mes taip pat ketiname kreiptis į vietinę valdžią su prašymu I. Kanapackio vardu pavadinti vieną Smilovičių gatvę. Tačiau, tiesą sakant, savo veiklos šioje srityje nenorėtume afišuoti, nes tai nebūdinga islamo tradicijoms.

-Tačiau kitose šalyse islamo tradicija paaškinama daug kas. Galbūt netgi pernelg daug kas. Dabar išeiviai iš Azijos ir Afrikos rengia pogromus Prancūzijoje ir kitose Vakarų Europos šalyse. Baltarusijoje oficialiais duomenimis gyvena apie 100 tūkstančių nelegalių migrantų. Dauguma jų musulmonai. Ar Jūs nemanote, kad tai gali būti pavojinga?

Aš nemanau, kad visi nelegaliai išpažįsta Islamą. Reikia gerbti šalies, kurioje gyveni, įstatymus – tai mano ir mano tautiečių nuomonė. Jokiu būdu negalima maišyti banditizmo su religija. Baltarusijoje totoriai musulmonai gyvena 6 amžius, ir čia panašių ekscesų niekada nebuvo ir nebus. Mes smerkiame įvykių Londone, Irake, Čečenijoje kaltininkus ir tai, kas dabar vyksta Prancūzijoje. Baltarusijos totoriai neleis, kad čia atsirastų bent mažiausias ekstremizmo pavojus. Aš didžiuojuosi tuo, kad esu Baltarusijos totorius, kad gyvenu šalyje, kur niekada nebuvo ir nebus religinės nesantaikos.

*Istorijos puslapiai***AUKSO ORDA IR JOS VALDOVAI**

Straipsnis parengtas pagal Ravilio Amirchano knygą „Aukso Orda ir jos valdovai“, išleistą Kazanėje 2003 m. (Tęsinys, pradžia Nr. 9-10 (80-81), 11 (82), 1(84), 2(85), 4(87).

Tuo tarpu išpiplieskė tarpusavio kova tarp kunigaikščio Georgijaus ir kunigaikščio Michailo sūnų – Dmitrijaus, Aleksandro ir Konstantino. Viena pusė siekė sužlugdyti kitą, ištisai skųsdamasi chanui.

1325 metais Sarajuje, dalyvaujant chanui Uzbekui, susitiko mirtini priešai: kunigaikštis Georgijus bei Dmitrijus ir Aleksandras. Kai Dmitrijus prie Uzbeko sosto pamatė Georgijų, neišlaikė ir nukirsdino savo tėvo žudiką. Taip pasielgęs pats tapo žudiku. Už šį nusikaltimą pagal Ordos įstatymą Dmitrijui buvo įvykdyta mirties bausmė. Kunigaikščio jarlyką chanas Uzbekas atidavė Dmitrijaus broliui Aleksandrui.

1327 metais chanas Uzbekas į Tverę su valstybiniu pavedimu pasiuntė savo atstovą Čolchaną su nedideliu būriu karių. Nepatyręs kunigaikštis Aleksandras patikėjo nepagrįstais gandas, kad Čolchanas su savo kariais atvyko į Tverę tam, kad pačiais žiauriausiais būdais priverstų stačiatikius priimti islamą. Dėl šios provokacijos Čolchanas ir jo žmonės buvo nužudyti, o vėliau prasidėjo ir visų prekeivių ir amatininkų musulmonų žudynės.

Kai ši žinia pasiekė Sarajų, chanas Uzbekas įsakė išsiaiškinti, kaip viskas įvyko. Sužinojęs tragedijos kaltininkus, jis į Sarajų iškviėtė Maskvos kunigaikštį Ivaną Kalitą ir davęs jam penkiasdešimt tūkstantinę kariuomenę, įsakė žygiuoti į Tverę. Tam, kad kariuomenė būtų dar išpūdingesnė, chanas Suzdalės kunigaikščiui Aleksandrui liepė prisijungti prie Kalitos. Jungtinei kariuomenei priartėjus prie Tverės, kunigaikštis Aleksandras pabėgo į Lietuvą. Kalitos ir Suzdalės kunigaikščio Aleksandro kariuomenės atkeršijo už Čolchano, jo karių, musulmonų prekeivių ir amatininkų žūtį. Vėliau ši kariuomenė, matyt, jau savo iniciatyva įžengė į Novgorodo žemes. Novgorodie-

Aukso Ordos epochos raitelis.

čiai atsipirko ir išvengė kraujo praliejimo. Po to Kalita perėmė vadovavimą kariuomenei ir sugrįžo į Ordą.

Uzbekas neliko skolingas Ivanui Kalitai už pagalbą įvedant tvarką Tverėje. Chanas paskyrė jį didžiuoju kunigaikščiu, išdavė jarlyką ir paleido jį į Maskvą. Nuo tada Maskva tapo visų rusų žemių politiniu centru. Tai įvyko pirmiausia chano Uzbeko dėka. Po kiek laiko pabėgęs į Lietuvą kunigaikštis Aleksandras nusižeminęs atvyko į Sarajų. Uzbekas jam atleido, bet didysis kunigaikštis Kalita nurodė blogus Aleksandro poelgius. 1329 metais chano įsakymu Aleksandrui buvo įvykdyta mirties bausmė.

1340 metais Ivanas Kalita, palikęs savo kunigaikštystę, tapo vienuoliu. Jo sūnus Simeonas, pramintas Išdidžiuoju, atvyko į Sarajų ir gavo didžiojo kunigaikščio jarlyką.

Chanas Uzbekas buvo tikras musulmonų valdovas, rūpinęsis tikėjimo stiprinimu. Iš pagarbos kitoms religijoms (sekdamas Čingischano priesakais) savo pavaldiniams religijos reikaluose suteikė visišką laisvę. Puikiu pavyzdžiu gali būti faktas, kad dar savo valdymo pradžioje chanas Uzbekas metropolitui Piotru išdavė jarlyką, pagal kurį stačiatikių bažnyčiai buvo suteiktos neribotos teisės ir galimybės. Jame buvo rašoma: „Jei kas nors niekins krikščionybę,

blogai šnekės apie cerkves, vienuolynus ir kopyčias – tas bus pasmerktas mirties bausmei“.

Popiežius savaip suprato Uzbeko gerumą krikščionių atžvilgiu, kūrė savus planus. Neilgai galvojęs jis pasiuntė į Sarajų savo pasiuntinius

Chano Uzbeko laikotarpio monetos.

– misionierius, kad šie skleistų Aukso Ordoje krikščionybę. Uzbekas svečiams parodė tradicinį rytietišką svetingumą, bet leido suprasti, kad jis į islamą žiūri taip pat pagarbiai, kaip popiežius į Kristaus mokymą. Tai padaręs jis su pagarba išsiuntė misionierius į tėvynę.

Chanas Uzbekas buvo iškilus valstybės veikėjas, kuriam valdant Aukso Orda pasiekė iki tol neregėtą didybę. Vos ne pusė pasaulio drebėjo prieš šios valstybės galybę, daugelis valdovų norėjo susigiminiuoti su Uzbeku ir tai laikė didele garbe. Po Uzbeko mirties Aukso Orda jau niekada nepasiekė tokios didybės ir šlovės. Antra vertus, šalies saulėlydį artino tai, kad šis valdovas sukūrė palankias sąlygas stačiatikių dvasininkijai, sustiprino Maskvos kunigaikštystę, tuo padarydamas galą rusų kunigaikščių tarpusavio kovoms. Tapusi rusų kunigaikštysčių centru, Maskva, laikui bėgant, pati tapo grėsminga jėga, sugebėjusia vis labiau atsiriboti nuo silpstančios Aukso Ordos.

Chanas Uzbekas valdė 28 metus ir mirė 1341 (1342) metais Sarajuje, kur ir buvo palaidotas.

Kas pratęsė chano Uzbeko veiklą

Po chano Uzbeko mirties į sostą atsisėdo jo vyresnis sūnus Tinibekas, tačiau neiškiomis aplinkybėmis jis buvo nužudytas ir chanu tapo jo jaunesnysis brolis Džanibekas. Jų abiejų motina buvo chanė Tyitgali (Taidula). 1342 metais tapęs chanu Džanibekas pasiuntė į kaimynines šalis pasiuntinius, kad praneštų šią naujieną.

Aukso Ordos chanai rusų kunigaikščiams išduodavo jarlykus, leidžiančius vadintis didžiais kunigaikščiais. Net jeigu velionis kunigaikštis gerai sutarė su chanu, jo palikuonys vis vien privalėjo gauti iš chano naują jarlyką. Kai į Sarajaus sostą atsisėdavo naujas chanas, rusų kunigaikščiai privalėdavo važiuoti į Ordą pasveikinti valdovą ir parodyti jam savo nuolankumą. Pavyzdžiui, Maskvos kunigaikščiui Simeonui Išdidžiajam šiuo tikslu į Sarajų teko vykti net penkis kartus.

Įsigalėjęs Džanibekui, rusų kunigaikščiai ir metropolitas Feagnostas atvyko

į Sarajų jo pasveikinti. Naujasis chanas greitai paleido kunigaikštį Simeoną namo, davęs jam didžiojo kunigaikščio jarlyką, tačiau metropolitą sulaukė ilgam. Chanas priminė, kad cerkvėse ir vienuolynuose susikauptė labai daug aukso, sidabro bei kitų brangenybių, ir pareikalavo iš cerkvės duoklės. Metropolitas paprieštaravo, primindamas apie chano Uzbeko jarlyką, atleidusį cerkves ir vienuolynus nuo mokesčių. Tačiau Feagnostas pamiršo tai, kad naujas valdovas turėjo teisę pakeisti prieš jį buvusio chano nutarimą. Metropolitas gerai žinojo, kad Rusioje daug brangenybių buvo saugoma po cerkvės priedanga. Tai buvo žinoma ir naujajam chanui, todėl ginčo laimėti metropolitas negalėjo. Nesigilindamas į smulkmenas Džanibekas už visus Rusios cerkvių ir vienuolynų turtus sutiko gauti 600 rublių ir baigti šį reikalą, o chano Uzbeko jarlykas, atleidžiantis cerkves ir vienuolynus nuo mokesčių, liko galioti. Tokia sėkminga sandėrio pabaiga visų dvasininkų buvo sutikta su dideliu pakilimu.

Po Maskvos didžiojo kunigaikščio Simeono mirties novgorodiečiai, daug prisikentėję nuo jo ir nuo jo tėvo Ivano Kalitos, nusiuntė į Sarajų delegaciją. Ji kreipėsi į Džanibeką prašydama, kad šis neduotų jarlykų Simeono sūnams, o patvirtintų Konstantino iš Suzdalės titulą, tačiau chanas pasiūlyė savaip – išdavė jarlyką Simeono broliui Ivanui.

1354 metais Fiodoras Glebovičius paėmė Muromą, išvarė iš ten prieš tai valdžiusį Jurijų Jaroslavičių, pasiskelbė Muromo kunigaikščiu ir išvyko į Ordą gauti jarlyko. Tai sužinojęs Jurijus subūrė kariuomenę ir atsiėmė Muromą, tačiau šitai reikėjo pranešti chanui Džanibekui. Jis taip pat išvažiavo į Sarajų. Neilgai trukus Fiodoras ir Jurijus stojo prieš chaną, kuris išsprendė ginčą Fiodoro naudai, o patį Jurijų atidavė į Fiodoro rankas.

1357 metais žymusis kadis al – Bardigis

pasiskundė chanui Džanibekui, kad Azerbaidžano valdovas Malikas Ašrafas plėšia ir išnaudoja savo tautą. Chanas išvyko į žygį ir susitiko su priešininku. Po atkaklaus mūšio Ašrafo kariuomenė buvo sumušta, o jis pats paimtas ir nelaisvė. Džanibekas, atleidęs savo belaisviui jo kaltes, norėjo Ašrafą nuvežti į Sarajų, tačiau kilmingi Azerbaidžano žmonės pareiškė: „Jeigu Malikui Ašrafui pavyks išsigelbėti, tauta gyvens nuolatinėje baimėje, kad jis kada nors sugrįš“. Skriaudėjui chano įsakymu buvo įvykdyta mirties bausmė. Kadangi nugalėto valdovo turtai pateko į Džanibeko rankas, jis nemažą jų dalį išdalino savo kariuomenei, likusią – 400 kupranugarių išsiuntė į Sarajų.

Po kažkurio laiko, palikęs sūnų su 50 tūkstančių karių Tebrizę, chanas pajudėjo atgal. Jo sūnų Birdibeką Tebrizo gyven-tojai išrinko savo valdovu ir jo garbei surengė dideles iškilmes.

Grįžęs iš žygio, Džanibekas stipriai sunegalavo. Nesitikėdamas pasveikti jis pasiuntė pasiuntinį pas sūnų. Chanas paskelbė Birdibeką savo įpėdiniu ir po kurio laiko mirė. Birdibekas, neskubėjęs į sostinę, jau nerado gyvo tėvo.

Istorinių šaltinių duomenimis Džanibekas buvo geras ir sąžiningas valdovas ne tik tiurkams musulmonams, bet ir rusams stačiatikiams bei kitoms grupėms. Jis pasižymėjo dideliu religingumu, buvo paprasto charakterio, pagarbiai elgėsi su mokslininkais, išminčiais, keliautojais.

Žymusis at-Taftazani savo darbą „Šar-che talchis“ („Trumpas išaiškinimas“) skyrė chanui Džanibekui ir kūrinių pradžioje jį paminėjo kaip didį musulmonų valdovą.

Chanas Džanibekas mirė 1357 metais ir buvo palaidotas Sarajuje.

Birdibekas

Dėl Birdibeko įsigalėjimo egzistuoja kelios versijos, kurios prieštarauja viena kitai. Pasak vieno šaltinio, Birdibekas

užėmė savo tėvo, kurio jau nerado gyvo, sostą. Kitame šaltinyje teigiama, kad tai atsitiko po Džanibeko žūties, kai jį nužudė emyras Tulubėjus, Birdibekui nepasipriešinus. Trečia versija teigia, kad sūnus pašalino savo tėvą iš kelio. Mes laikomės pirmosios versijos.

Jau valdant Džanibekui, Aukso Orda pamažu prarado savo jėgą ir galybę. Valdant Birdibekui, valstybės silpnėjimo procesas tapo dar labiau pastebimas. Buvo prarastas ką tik užkariautas Azerbaidžanas, kurį Džanibekas įtraukė į Džučio Uluso sudėtį. Chano vietininkas ir Aukso Ordos žmonės, palikti Tebrize, po dviejų mėnesių paliko Azerbaidžaną ir grįžo į Sarajų.

Kai kurie šaltiniai teigia, kad Birdibekui išėjus iš Azerbaidžano į valdžią grįžo Maliko Ašrafo šalininkai.

Pačioje Birdibeko valdymo pradžioje vėl išsiplieskė nesutarimai su Venecijos pirkliais Kryme. Konfliktas buvo išspręstas tik 1358 metais. Pagal 1358 metų susitarimą Aukso Orda pirklių naudai padarė didelių nuolaidų. Jie įgijo teisę prekiauti Sudake, į kurį anksčiau jiems buvo uždrausta įvažiuoti. Taip pat muitinės rinkliavos, renkamos chanui, buvo smarkiai sumažintos. Tais metais rusų dvasininkija taip pat pasiekė ženklų nuolaidų. Pagal Birdibeko 1357 metais išduotą jarlyką rusų dvasininkijai buvo sukurtos dar palankesnės sąlygos nei valdant Džanibekui.

Išliko mažai žinių apie Aukso Ordos vidaus padėtį Birdibeko valdymo metais. Amžininkai labiausiai akcentuoja nepaprastai didelį Birdibeko žiaurumą savo giminaičiams. Viename iš rusų metraščių rašoma, kad kartu su Džanibeku buvo nužudyti ir dvylika jo brolių. Kitas šaltinis tvirtina, kad aukų buvo daugiau – neva Birdibekas iškvietęs visus Čingizidus ir visus iki vieno sunaikinęs. Nužudęs savo artimus giminaičius, jis taip norėjo sutvirtinti savo valdžią – pažymi amžininkai.

Tačiau chano žiaurumo negalima paaiškinti vien jo atšiauriu būdu. Neatmetama galimybė, kad artimieji kėlė grėsmę jo valdžiai.

Tačiau tokie chano valdymo metodai nesustiprino jo pozicijų. Birdibekas buvo nužudytas praėjus dvejiems metams po to, kai užėmė sostą, rūmų perversmo metu (1359 m.). Kartu su juo žuvo ir jo patarėjai (vienas buvo Tulubėjus), kurie buvo kalti dėl kraujo praliejimo ir prievartos įsigalėjimo šalyje.

Po Birdibeko žūties Aukso Orda įžengė į savo saulėlydžio erą.

(Bus daugiau)

Mūšio akimirka.

Totorių virtuvė**VAK BELIŠ**

Mielinę tešlą padalinti į rutuliukus, kiekvieną iš jų iškočioti iki arbatos lėkštelės dydžio. Ant paplotėlio vidurio padėti įdarą, paplotėlio kraštus pakelti, o virš įdaro uždėti mažą paplotėlį iš tešlos, abiejų paplotėlių kraštus sujungti ir gražiai užspausti ir padaryti krašteliu (kaip koldūno). Belišo viduryje padaryti kiaurymę ir uždengti ją tešliniu dangteliu. Vak belišas turi būti apvalus ir aukštas. Belišą dedame į sviestu pateptą keptuvę, tepame kiaušiniu ir statome į krosnį arba orkaitę. Po 15 – 20 minučių išimame, atidarome tešlinį dangtelį, įpilame į vidų sultinio, vėl uždėdame dangtelį ir kepame 30 – 40 minučių. Belišas patiekiamas karštas.

Įdarui tinka jautiena, aviena, antiena arba žąsiena. Mėsą ir svogūnus smulkiai supjaustyti, dėti į gilų indą, pridėti virtų ryžių, lydyto sviesto, druskos, pipirų ir viską gerai išmaišyti.

Vienam vak belišui reikia: tešlos – 90 g, įdarui: jautienos – 60 g, nevirtų ryžių – 5 g, svogūnų – 15–20 g, lydyto sviesto – 15 g, druskos, pipirų, kiaušinis aptepimui.

Gero apetito.

Sveikiname IEVĄ ir JONĄ ASANA VIČIUS su 50 metų bendro gyvenimo jubiliejumi.

**Tiek kelio nuėjot neparklupę - belieka tik stebėtis.
Tiek rūpesčių pakėlėt nedejavę - belieka tik žavėtis.
Tiek žodžių, šypsenų jau išdalijot - belieka tik gerėtis.
Šiandien šviesių minčių, kasdienės duonos
Ir daug sveikatos kupinų dienų jums linki
artimieji ir Kauno apskrities totorių bendruomenė.**

Sveikiname ALMYRĄ VILČINSKIENĘ, gruodžio 5 dieną šventusią savo 90-ties metų jubiliejų. Linkime geros sveikatos, laimės ir džiaugsmo Jūsų gyvenime.

*Alytaus apskrities totorių bendruomenė
Motiejus Abunevičius*

Tietuvų Totoriai

Lietuvos totorių laikraštis
Leidžiamas nuo 1995 m. sausio

Redakcijos adresas:
Totorių g. 6, Kaunas

ISSN 1822-2072

Steigėjai: Romualdas Makaveckas, Galimas Sitdykovas, Adas Jakubauskas
Leidėjas: Lietuvos totorių bendruomenių sąjunga

Vyr. redaktorius: Galimas Sitdykovas ☎ 8-37-760816, el.p. galsit@delfi.lt

Redaktorius: Adas Jakubauskas ☎ 8-5-2605869, mob.8-682-72328

Ats. sekretorius: Jonas Ridzvanavičius ☎ 8-37-736802, el.p. jonridz@ktu.lt

Lietuvių kalbos stilistė: Jūratė Čirūnaitė ☎ 8-37-227326

Apžvalgininkas: R. Makaveckas ☎ 8-37-390 641, el. p. Makaveckas@takas.lt

Spausdino: KTU spaustuvė, užsakymo Nr. Tiražas - 500 egz.
Autorių ir redakcijos nuomonės gali nesutapti.

Mūsų rėmėjas - AB "Lietuvos energija"**Laikraščio "Lietuvos totoriai" ieškokite internete**

Pagal bendrą susitarimą su Tautinių bendrijų namais nuo šiol su laikraščio „Lietuvos totoriai“ elektronine versija bus galima susipažinti Tautinių bendrijų namų tinklalapyje adresu: **www. tbn. lt**. Užėjus į tinklalapį reikia paspausti nuorodą „**Tautinės mažumos**“, jai atsidarius – „**Totoriai**“. Šioje svetainėje galima perskaityti paskutinį laikraščio numerį. Ten taip pat įdėtas laikraščio „Lietuvos totoriai“ archyvas.

"LT" informacija

Pasijuokime kartu**Šalį valdyti lengviau**

Kartą žinomas anglų poetas Džonas Miltonas (1608-1674) buvo paklaustas:

- Kodėl karaliai gali būti karūnuotas keturiolikos metų, o vesti - aštuoniolikos?
- Tai suprantama,- atsakė poetas.- Juk šalį valdyti lengviau negu moterį...

Volteras vaikystėje

Vaikystėje Volterą kunigas paklausė:

- Ką mes turime daryti, kad Dievas mums atleistų?

Vaikas iš karto atsakė:

- Nusidėti.

Alytaus apskrities totorių bendruomenė ieško šeimos iš tautiečių tarpo Raižių mečetės, bendruomenės namo bei jų aplinkos priežiūrai.

Bendruomenės name yra sudarytos visos buitinės sąlygos šeimai gyventi.

Išsamesnę informaciją galima gauti telefonu 8-315-21900 arba 8-686-56801 pas bendruomenės pirmininką Ipolitą Makulavičių arba bendruomenės taryboje.